

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
І всеукраїнської науково-практичної конференції
до дня психолога

21 квітня 2023 р., м. Львів

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 20 березня 2023 року, протокол № 4.

Видатні постаті психології: історія, сучасність і перспективи : матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції до дня психолога (21 квітня 2023 р., м. Львів). Львів, 2023. 188 с.

Редакційна колегія: *Сірко Роксолана Іванівна* – начальник кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, доцент (*голова*); *Вдович Світлана Михайлівна* – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (*упорядник, відповідальний секретар*); *Литвин Андрій Віленович* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; *Руденко Лариса Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; *Стельмах Оксана Вячеславівна* – заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент; *Яремко Роман Ярославович* – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук.

У збірнику матеріалів конференції представлені досягнення видатних психологів і їх вплив на розвиток цивілізації, розглянуто провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи, особливості психологічної допомоги в умовах воєнного часу, а також міждисциплінарні аспекти психології.

Рекомендовано для науковців, психологів-практиків і педагогів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів.

Матеріали подаються в авторській редакції.

Рецензенти:

Мачинська Наталія Ігорівна – доктор педагогічних наук, професор;

Матійків Ірина Миколаївна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник.

Зміст

Розділ 1

Видатні психологи та їх вплив на розвиток цивілізації

Лариса Руденко, Андрій Литвин

Аксіологічні аспекти духовного розвитку особистості у працях Івана Зязюна 7

Наталія Басій, Мар'яна Коник

Журналістська діяльність Івана Головінського або «Якщо дозволить час, буду далі співпрацювати із «Пластовим шляхом» 11

Оксана Трусевич

Мартін Селігман: теорія оптимізму та теорія щастя 14

Альона Гриньова

Юнг Карл Густав як основоположник однієї з течій глибинної психології 19

Ілона Каравець

Феномен видатного українського психолога Ярослава Цурковського 24

Іванна Милик

Внесок Івана Беха у сучасну психологічну науку 28

Мар'яна Місюра

Вплив Тімоті Лірі на розвиток цивілізації 32

Христина Тарнопільська, Вероніка Нікітіна

Сергій Максименко та його внесок у сучасну психологію 36

Розділ 2

Провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи

Роксолана Сірко

Використання чоловічих архетипічних образів у казкотерапії 42

Людмила П'янківська

Сутність психоедукації при наданні першої психологічної допомоги 48

Володимир Слободяник

Психолінгвістичний аналіз поняття «самозбережувальна поведінка» 50

Лілія Бикова, Марія Мартинова

Результати дослідження емпатії в дітей молодшого шкільного віку 54

Ольга Лозинська, Анастасія Свищ Стратегії поведінки в конфлікті як фактор соціально-психологічної адаптації здобувачів вищої освіти	59
Вікторія Боднарчук Професійно важливі якості майбутніх фахівців цивільного захисту в психологічних дослідженнях	62
Юлія Шевелєва Психолінгвістичний аналіз поняття «психічне здоров'я»	66
Світлана Агапова, Роман Яремко Психологічні особливості переживання самотності	70
Анастасія Дерун Трансактний аналіз як провідний напрям в психології: сучасний стан і перспективи розвитку	73
Карина Довгаль, Ігор Коваль Вплив стресу на життєдіяльність людини	76
Тетяна Іванишин Теоретичний аналіз розвитку творчих здібностей у підлітковому віці	79
Софія Калитовська Психологічний вплив засобів масової інформації на соціалізацію підлітків	82
Валентина Міхневич Теоретичний аналіз емоційного вигорання у волонтерів	86
Анастасія Олійник Стрес як психічний стан особистості	88
Марта Панасюк, Андрій Цюприк Соціально-психологічні особливості профілактики девіантної поведінки неповнолітніх	92
Анна Ревера, Ігор Коваль Суїцидальна поведінка та її профілактика	96

Розділ 3

Психологічна допомога в умовах воєнного часу

Тетяна Данильченко Особливості надання психологічної допомоги в воєнний час	99
---	----

Оксана Мірошниченко Психологічна допомога засудженим в умовах воєнного часу	102
Оксана Стельмах, Олександра Шикуча Психологічний супровід внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану	107
Юлія Борець Прояви посттравматичного стресового розладу у військовослужбовців	110
Альбіна Стеценко, Тетяна Селюкова Особливості девіантних установок українців під час воєнного конфлікту в Україні	114
Мирослава Ченіль Психологічна підтримка дітей в умовах війни	117
Дар'я Ворона Морально-психологічне забезпечення діяльності військ. Їх методи й основні завдання	120
Єлизавета Комач Синдром провини вцілілого та шляхи його подолання	122
Юлія Пристайко Вплив війни на психічне здоров'я населення	126
Лілія Хмарна Психологічна допомога населенню в умовах воєнного часу	130
Яна Худько Значення психологічної допомоги в умовах воєнного часу	135

Розділ 4

Міждисциплінарні аспекти психології

Вікторія Аніщенко Розвиток компонентів професійної компетентності офіцерів на основі інтеграційного підходу: психолого-педагогічний аспект ...	138
Галина Брославська Взаємозв'язок математики та психології	142
Світлана Вдович Естетичний компонент – необхідна складова професійного спілкування фахівців сфери «людина – людина»	146

Юлія Дем'яненко, Вікторія Філіпович	
Професійна рефлексія як умова безперервного розвитку фахівця	149
Сергій Єрмак, Василь Гетта	
Роль пізнавального інтересу і потреби в пізнавальній діяльності у формуванні в студентів ключових предметних компетентностей	152
Лілія Пилипенко	
До проблеми формування професійно важливих якостей майбутніх психологів оперативно-рятувальної служби	156
Юлія Скварчило	
Формування світогляду учнів початкових класів в інноваційному освітньому просторі Нової української школи: психологічний аспект	159
Юліана Бармінова	
Підготовка дошкільнят до школи. Мотивація до навчання	162
Ірина Куцах	
Теоретичні аспекти впливу сімейного виховання на самореалізацію в осіб юнацького віку	166
Соломія Подобінська	
Теоретичні аспекти ролі інформаційно-психологічної війни у формуванні національної ідентичності українців	170
Анастасія Сорока	
Актуальні проблеми комунікації студентів-першокурсників у роботі над проєктом	174
Мар'яна Шостак	
Розвиток пізнавальної діяльності учнів засобами ігрових технологій на уроках мовно-літературної галузі	178
Наші автори	182

Таким чином, виявлено, що у 10% дітей спостерігається дуже низький рівень здатності розпізнавати емоційні стани людини за картинками, у рівної кількості дітей (по 30%) рівень здатності розпізнавати емоційні стани людини за зовнішніми проявами знаходиться на низькому, середньому та високому рівнях. Зазначена тенденція свідчить про необхідність навчання дітей розпізнавати емоції оточуючих за зовнішніми проявами.

*Ольга Лозинська,
Анастасія Свищ*

СТРАТЕГІЇ ПОВЕДІНКИ В КОНФЛІКТІ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Конфлікти супроводжують життя кожної людини. Успішність взаємодії з оточенням, навчання та професійної діяльності залежать від поведінкових стратегій особистості. Від переважаючого стилю поведінки в конфлікті також залежить соціально-психологічна адаптація здобувача вищої освіти. Вступивши до закладу вищої освіти, молоді люди стикаються з новими для них викликами, пов'язаними з незнайомим середовищем, відмінними від попередніх умовами життя і навчання, спілкуванням з новими людьми (студентами, викладачами, керівництвом закладу вищої освіти та ін.). Одні адаптуються до нових умов життя і навчання швидко і легко, інші, навпаки, відчують дискомфорт, страх, через що можуть виникати непорозуміння та конфлікти.

Вміння розв'язувати конфлікти, знаходити і застосовувати відповідні до ситуації стратегії поведінки в конфлікті є важливою складовою «softskills» – м'яких навичок, які необхідні фахівцеві будь-якої сфери.

Обрання стратегії поведінки в конфлікті залежить від ставлення особистості до конфлікту, відповідно до якого обирається та чи інша форма поведінки в конкретній ситуації.

Дослідженням проблем стратегій поведінки в конфлікті займалися: О. Барабаш, Д. Бондарчук, Л. Долинська, проблеми адаптації студентської молоді вивчали: Г. Багрій, І. Бігдан, Н. Бовсуновська, Н. Дідух, Н. Іщук, та ін. На нашу думку, питання впливу стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях на соціально-психологічну адаптацію студентів у закладах вищої освіти досліджено недостатньо (А. Куницька,

С. Пухно, Т. Рогачова, О. Чала та ін.). Тому вважаємо актуальним дослідження стратегій поведінки в конфлікті як фактора соціально-психологічної адаптації здобувачів вищої освіти.

Ми провели емпіричне дослідження стратегій поведінки в конфлікті як фактора соціально-психологічної адаптації здобувачів вищої освіти

Метою дослідження було дослідити стратегії поведінки в конфлікті як фактор соціально-психологічної адаптації здобувачів вищої освіти.

У нашому дослідженні взяли участь 45 респондентів – 30 студентів першого і 15 студентів третього курсів спеціальності 053 Психологія Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. Вік опитуваних – від 17 до 20 років. Студенти першого курсу пройшли опитування з використанням підготовлених нами бланків опитування, а студенти третього курсу – дистанційно.

Згідно з метою та визначеними нами завданнями дослідження ми обрали такі психодіагностичні методики: методику діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса (адаптація Н. Гришиної); тест «Оцінка рівня конфліктності особистості»; методику діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонд, опитувальник оцінювання стану адаптації «ОСАДА» С. Яковенко та методику самооцінки структури темпераменту Б. Смирнова.

Дослідження проводилося у листопаді 2022 року у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності. Здобувачі вищої освіти першого курсу проходили опитування на підготовлених нами бланках, а третьокурсники – дистанційно.

Основною у нашому дослідженні є методика діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса (адаптація Н. Гришиної), яка дозволила нам визначити домінуючий тип поведінки респондентів у конфліктній ситуації та віднести його до однієї з п'яти стратегій поведінки в конфлікті: суперництво, пристосування, компроміс, уникнення чи співробітництво.

Результати опитування за цією методикою представлені у табл.1.

Як видно з табл. 1, та на рис. 1, найбільш вираженою у групах опитуваних є стратегія врегулювання конфліктів «компроміс» (середнє значення – 7,67 балів). На другому місці – «уникнення» (6,87 балів), на третьому – «пристосування» (5,95 балів), далі – «співпраця» (5,8 балів), та найменш вираженою є стратегія «суперництво» (3,48 балів).

Таблиця 1 – Результати опитування за методикою діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса

№ з/п	Стратегія поведінки в конфлікті	Середнє значення (бали)	Розподіл за курсами	
			1 курс	3 курс
1.	Суперництво	3,48	3,53	3,40
2.	Співпраця	5,80	5,76	5,86
3.	Компроміс	7,67	7,60	7,80
4.	Уникнення	6,87	6,90	6,80
5.	Пристосування	5,95	5,97	5,93

Якщо порівнювати переважаючі стратегії врегулювання конфліктів на першому і третьому курсах, то середні показники стратегій «співпраця» та «компроміс» дещо більш виражені у студентів 3 курсу, а інші стратегії («суперництво», «уникнення» та «пристосування») – несуттєво переважають у студентів 1 курсу.

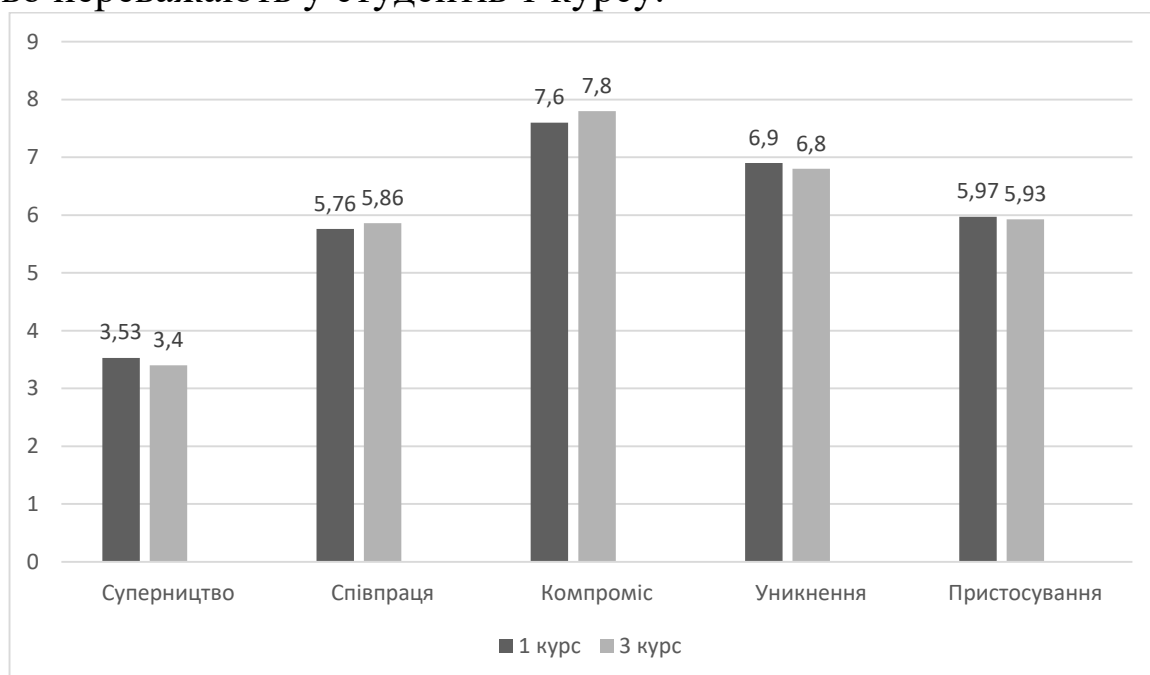

Рисунок 1 – Результати опитування за методикою діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса (адаптація Н. Гришиної) (розподіл за курсами)

Припускаємо, що здобутий під час навчання у закладі вищої освіти досвід взаємодії та соціально-психологічна адаптація здобувачів вищої освіти сприяють частішому використанню ними таких продуктивних стратегій врегулювання конфліктів, як «співпраця» та «компроміс», та

зменшенню, хоч і незначному, частоти використання стратегій «суперництво», «уникнення» та «пристосування», які вважаються не такими ефективними у вирішення конфліктів.

Ефективним засобом формування конфліктологічної компетентності здобувачів вищої освіти є психологічний тренінг. Групова форма тренінгу дозволяє досить легко моделювати процес міжособистісної взаємодії, обігрувати різноманітні складні життєві ситуації та знаходити адекватні й ефективні шляхи їх вирішення. Завдяки груповій фасилітації можна підвищити пізнавальну активність членів групи, працездатність, ефективність навчання та інтенсивність роботи над собою, а також є можливість надання психологічної підтримки окремим учасникам тренінгу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долинська Л. В., Матяш-Заяц Л. П. Психологія конфлікту. Київ: Каравела, 2010. 201 с.
2. Карпенко Є. В. Основи психотренінгу : навч. посібник. Дрогобич, 2015. 78 с.
3. Пірен М. І. Конфліктологія: підручник. Київ: МАУП, 2007. 360 с.
4. Чепань М.-Л. А. Психологічні проблеми навчання, виховання, активності та розвитку особистості. К., 1995. С. 110–119.
5. Фень О. Діагностика психологічних проблем першокурсників. Психологічна адаптація студентів першого курсу до умов навчання у вищому закладі освіти. 1999. С. 28–37.

*Вікторія Боднарчук,
науковий керівник – Лариса Руденко*

ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ ЯКОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ У ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Професійна діяльність працівників у сфері безпеки людини вирізняється великою напругою, ризиком для життя через роботу в екстремальних умовах. Специфіка роботи працівників цивільного захисту, їх велике психо-емоційне навантаження, необхідність прийняття рішень у кризових ситуаціях, що швидко змінюються, потребує особливого комплексу методів та методик підготовки таких фахівців.

Професійно важливі якості – це окремі динамічні риси особистості, її психічні та психомоторні властивості (виражені рівнем розвитку